

ВІДГУК
на дисертацію Скрипки Христини Василівни
«Культурно-мистецькі аспекти діяльності української діаспори
Великобританії (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.)»,
представлену на здобуття наукового ступеня кандидата
мистецтвознавства за спеціальністю 26.00.01 – теорія та історія культури
(мистецтвознавство)

Історія українського культурного процесу ХХ ст. характерна виникненням доволі чисельної еміграції. Українська культура в діаспорі – це продовження соціокультурних процесів, що розгорнулися в Україні на початку ХХ ст., розвиток тих напрямів, що були заборонені.

Протягом десятиліть українська діаспора, як збірне визначення української національної спільноти поза межами української національної території, нагромадила значний духовно-культурний потенціал, створила чималі наукові, літературні, художні цінності завдяки праці багатьох видатних українських науковців, письменників, митців, які емігрували з України в силу різних причин.

За далеко неповною статистикою, у країнах Заходу проживає понад 5 мільйонів громадян українського походження, а в межах пострадянського простору – до 10 мільйонів чоловік. Українські емігранти змогли зберегти свою національну ідентичність завдяки потужній праці на ниві культури. Представники української інтелігенції будували школи, народні дома «Просвіти», читальні, церкви, засновували часописи, друкували книжки. Сьогодні, завдяки своїй натхненній праці, українська діаспора є важливим демографічним, інтелектуальним, соціально-культурним та інформаційним ресурсом України за її межами та відіграє величезну роль у міжнародній спільноті.

Отже, поява праць про українську діаспору (Шульгіна В., Білас О., Дутчак В., Карась Г. та ін.), в тому числі й запропонована на сьогоднішній розгляд дисертація Христини Василівни Скрипки, зумовлені не лише культурологічно-мистецтвознавчими запитамі, прагненням уточнити чи

переосмислити історію вітчизняної культури за кордоном, а й нагальною потребою встановити історичну справедливість, а саме оприлюднити для широкого загалу в доступній формі величезне духовне надбання наших побратимів за кордоном, роль якого у суспільно-культурному житті країн де проживають українці зростає з року в рік.

Подібні роботи спираються, насамперед, на ретельно розроблену документально-фактологічну базу, що сприяє об'ємному, поглибленому відтворенню культурно-мистецької ситуації за межами України.

Вже на сьогодні, докторські й кандидатські дисертації, книги і наукові розвідки вчених, які досліджують культурно-мистецькі аспекти діяльності української діаспори закрили чимало «білих плям», що виникли в умовах жорсткої регламентації як творчості, так і культурологічної науки.

Даний напрямок мистецтвознавства, або, точніше, культурології, пов'язаний із деталізованим вивченням явищ і проблем в окремих країнах світу де осіли українці, введенням до наукового обігу нових імен, не знаних, або призабутих фактів, що в подібних роботах є завжди присутнім, забезпечуючи їх наукову новизну. Цей напрямок видається не просто цікавим, але й необхідним для визначення, або уточнення культурної парадигми ХХ-го ст., а значить і для розбудови нової, більш досконалої, вивіреної концепції української культурологічної думки.

Написання праць про культурно-мистецькі аспекти діяльності української діаспори в світі вже має свою специфіку. Її визначають, насамперед, оперування величезною кількістю документів і фактів. Однак, цей неоднорідний, строкатий емпіричний матеріал не так вже й легко опрацювати, класифікувати і вивести на рівень певної проблеми, оскільки теоретичні підходи до вивчення особливостей культурно-мистецьких аспектів у діяльності української діаспори знаходяться ще на стадії становлення.

У пошуках таких підходів вже маємо певні напрацювання, насамперед, у роботах С. Наріжного, Н. Сидоренко, В. Луціва, О. Воропая, В. Трощинського, а також у ряді кандидатських та докторських дисертаціях, що досліджували

культурні та мистецькі традиції української діаспори (В. Дутчак, Г. Карась, В. Шульгіна, Р. Шмагало, Н. Гумницька, Г. Щигельської та ін.). Ці праці далеко виходять за окреслені межі саме завдяки спробам розглянути значний шар мистецької культури крізь призму певних конкретних завдань.

Досліджуючи широке коло проблематики, визначене поняттям *культурно-мистецькі аспекти*, автор залучає до розгляду події та артефакти музичного мистецтва, значний масив інформації стосовної інших складових культури – освіта та шкільництво, громадські організації, театральне й хореографічне мистецтво, музейництво та бібліотечна справа, виставкова діяльність тощо. Така об'ємна і різноаспектна культурологічна проблематика потребувала логічного осмислення й обґрунтування, особливої уваги до компонування матеріалу, побудови цілісної дисертаційної форми.

Щодо загальної структури дисертації «Культурно-мистецькі аспекти діяльності української діаспори Великобританії (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.)», то в її основі аналізуються: історико-культурологічний дискурс – в першому розділі, культурно-організаційні аспекти діяльності українців Великобританії, освіта й шкільництво – в другому розділі, напрями функціонування культурно-мистецького життя українців Великобританії – в третьому та форми популяризації української культури – в четвертому. Такий розподіл матеріалу має свої плюси. Насамперед, послідовний розгляд певної культурно-мистецької сфери (протягом півстоліття) уможливорює зосередитися на специфічних ознаках різних видів культурно-мистецького життя української діаспори.

В першому розділі (містить два підрозділи) Христина Василівна аналізує передумови та специфіку формування українських осередків у Великобританії та узагальнює теоретично-методичні принципи та джерельну базу дослідження.

Дисертантка ретельно опрацювала проблематику, значного за обсягом, другого розділу про «Культурно-організаційні аспекти діяльності українців Великобританії» (складається з трьох підрозділів), де відзначено основоположну працю провідної української організації СУБ (Союз українців у Великій

Британії), її пріоритетні напрями діяльності у всіх суспільних сферах життя, аналізується співпраця громадських та церковних установ, охарактеризовано та проаналізовано процес становлення й розвитку освіти і шкільництва українців Великобританії, а також з'ясовано шляхи їхнього поширення.

Так само, в третьому розділі, вона ретельно опрацьовує різноманітні форми цікавого музичного, театрального й хореографічного життя, музейництво та бібліотечну справу. До того ж, автор вводить до викладу дисертаційного матеріалу так звані медальйони (виноски) – біографічно-творчі замітки про видатних українських культурних діячів в еміграції. Приміром, розглядаючи музичне мистецтво українців Великобританії (підрозділ 3.1), особливу увагу зупиняє на таких знакових постатях, як С. Гумінілович, В. Луців, Я. Буняк, детально розглядає (підрозділ 3.2) мистецько-організаційну діяльність керівника танцювального ансамблю «Орлик» П. Дністровика та балетмейстера, танцюриста, хореографа, етнографа О. Буряка.

Певну увагу дисертантка приділяє діяльності інших видатних музикантів, хореографів, діячів театральної справи, які, у різні часи, довше або зовсім коротко долучилися до культурно-мистецької спадщини українців у Великій Британії та залишили нащадкам закарбовані в оповідах, наукових розвідках, музичних творах, танцях, виставах, образотворчих полотнах свої спогади, почуття й відчуття, власного розуміння рідної України, її природи, історії, побуту.

Значну увагу приділено також чисельним мистецьким колективам, що успішно функціонували і продовжують функціонувати у Великобританії до сьогодні.

Представляє інтерес четвертий розділ дисертаційного дослідження де розглядаються потужний концертно-фестивальний рух і виставкова діяльність, а також «Звукозаписи» та «Медіа-організації й видання».

У Висновках дисертанткою підсумовуються та чітко формулюються результати дослідження, акцентується відсутність цілісного системного дослідження культурно-мистецької праці українців Великобританії, прагнення

українців не втратити за кордоном свою національну ідентичність, феномену у всій світовій спільноті, через формування українських культурно-мистецьких осередків, а також піднесення нашої національної культури видатними українськими британцями (громадських та наукових діячів, музикантів, танцюристів, театралів, художників та ін.), у визначеному періоді, до європейсько-світових вимірів.

Хочу подякувати Христині Василівні за допоміжний довідковий матеріал який складають перелік зроблених звукозаписів ансамблів «Бурлака» (Англія, 1947–1949), «Кобзарського братства», хору «Гомін» (1973–1995), Українського пластового хору, звукозаписи В. Луціва та перелік репертуару митця та ін.

Крім цього, дисертантка додала впорядковані за підрозділами світлини з культурно-мистецького життя українців Британії різних років (СУБ, українці у Риміні (Італія), шкільництво, українські села, театральна та хореографічна творчість, музичне мистецтво, українські церкви та ін.).

Щодо зауважень, то сумнівним видається досить вільне трактування дисертантки англійських власних назв. Зупинюсь лише на кількох моментах у дисертації, які можуть придатися дослідниці у її подальших наукових практиках, а також в доопрацюванні роботи для оприлюднення її матеріалів. Наприклад, назва Лондонського королівського Альберт-Холу мистецтв і наук (англ. Royal Albert Hall of Arts and Sciences) зустрічається в роботі досить часто, але кожного разу ця назва подається по-різному, а саме то «Royal Albert Hall» (латиницею), то «Альберт Гол» (кирилицею, з одним «л» у слові «гол», ст. 107), то «Albert Hall» (латиницею, ст. 93), «Роял Альберт Голл» (кирилицею, з подвоєною «л» у слові «голл»), чи назва всесвітньо відомої британської телерадіомовної компанії «BBC» назва якого, через раз, пишеться то латинським шрифтом, то шрифтом кирилиці, те саме стосується таборів DP (Ді Пі – DP). Тобто, потрібна чітка уніфікація власних назв.

Також викликають певні сумніви щодо написання кирилицею й інших власних назв, а саме «Викомб Шов» (ст. 137, кирилицею, назва українського

мистецтва на англійській виставці), «Дануша фajn артс» (мистецьке агентство), «XX Сечурі театр» (ст. 102) тощо.

Впадає у вічі надмірне зловживання Христиною Василівною, протягом усього тексту, прикметниками (прекрасний, чудовий, фантастичний, найкращий, великий, надзвичайний та ін.) та потреба (в третьому розділі) як мовно-стилістичного доопрацювання тексту, так і чіткішого формулювання думок щодо певних фактів, зміст яких викликає, мимоволі, незрозумілість (про Р. Глувка, П. Гунька та організації CUOA, ст. 97).

Однак вищенаведені зауваження легко виправити в процесі підготовки представленої роботи до друку. Загалом дисертація справляє позитивне враження. Про належну апробацію роботи засвідчують численні доповіді на Міжнародних та Всеукраїнських конференціях та публікації автора, зокрема у фахових наукових виданнях, затверджених МОН України. Автореферат дисертації повністю відповідає її змісту.

Беззаперечна актуальність і новизна дослідження, цікавий матеріал, його належне оформлення, а також відповідність наукових публікацій та реферативного викладу змісту дисертації, уможливають позитивно оцінити представлену на розгляд Спеціалізованої ради роботу, а її автору – Христині Василівні Скрипці надати ступінь кандидата мистецтвознавства, за спеціальністю 26.00.01 – Теорія та історія культури (мистецтвознавство).

Ваврик Оксана Іванівна, кандидат мистецтвознавства,
старший науковий співробітник,
начальник організаційно-методичного відділу
Національної академії мистецтв України

О Ваврик

